

**Zakres wiedzy i umiejętności oraz wykaz literatury
Wojewódzkiego Konkursu Przedmiotowego z Historii
w roku szkolnym 2024/2025 – stopień pierwszy**

I. Zakres umiejętności

Sytuowanie zjawisk, wydarzeń i procesów historycznych w czasie i przestrzeni; porządkowanie chronologiczne; dostrzeganie zmian w funkcjonowaniu społeczeństw i związków pomiędzy różnymi dziedzinami życia; dostrzeganie ciągłości rozwoju cywilizacyjnego i kulturowego. Charakteryzowanie zjawisk, wydarzeń i procesów historycznych; dostrzeganie i wyjaśnianie związków przyczynowo – skutkowych; wyjaśnianie znaczenia wydarzeń dla rozumienia współczesnego świata. Pozyskiwanie i porównywanie informacji pochodzących z różnych źródeł; Tworzenie narracji historycznej w oparciu o informacje pochodzące z różnych źródeł; formułowanie wniosków i ocen.

II. Zakres treści

1. Cywilizacje starożytne:

- a) koczowniczy a osiadły tryb życia - skutki rewolucji neolitycznej;
- b) cywilizacje Starożytnego Wschodu (Mezopotamii, Egiptu i Izraela) oraz cywilizacje starożytnej Grecji i Rzymu - lokalizacja w czasie i przestrzeni oraz charakterystyka struktur społecznych i systemu wierzeń;
- c) porównanie systemu sprawowania władzy oraz organizacja społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
- d) najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze;
- e) narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

2. Świat islamski i Bizancjum.

- a) zasięg podbojów arabskich i ich wpływ na Europę;
- b) zasięg i osiągnięcia cesarstwa bizantyjskiego.

3. Władza, społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy.

- a) państwo Franków;
- b) rozłam w Kościele w XI wieku oraz relacje pomiędzy władzą cesarską a papieską;
- c) system lenny i podziały społeczne w średniowieczu;
- d) życie średniowiecznego miasta i wsi;
- e) kultura rycerska;
- f) styl romański i styl gotycki;
- g) rola Kościoła w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego.

4. Polska w okresie wczesnopiastowskim.

- a) państwo pierwszych Piastów;
- b) odbudowa i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego;
- c) dokonania Bolesława Krzywoustego;

5. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego.

- a) przyczyny oraz skutki rozbicia dzielnicowego;
- b) sytuacja międzynarodowa ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego;
- c) proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku.

6. Polska w XIV – XV wieku.
 - a) rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV i XV wieku;
 - b) dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej oraz w polityce zagranicznej;
 - c) unia Polski z Litwą;
 - d) związki Polski z Węgry w XIV i XV wieku;
 - e) relacje polsko-krzyżackie w XIII–XV wieku;
 - f) rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego.
7. Wielkie odkrycia geograficzne.
 - a) przyczyny i skutki odkryć geograficznych
 - b) najważniejsze dokonania odkrywców na przełomie XV i XVI w.
8. Europa w XV i XVI wieku.
 - a) cechy renesansu europejskiego i najważniejsze osiągnięcia przedstawicieli tej epoki;
 - b) przyczyny i następstwa reformacji;
 - c) kontreformacja w Kościele katolickim.
9. Polska i Litwa w czasach ostatnich Jagiellonów.
 - a) najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;
 - b) polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów;
 - c) unia realna pomiędzy Polską a Litwą;
 - d) demokracja szlachecka;
 - e) życie gospodarcze w XVI wieku;
 - f) największe osiągnięcia polskiego renesansu;
 - g) reformacja na ziemiach polskich.
10. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.
 - a) Przyczyny i skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
 - b) przyczyny i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
 - c) zakres chronologiczny i zasięg terytorialny potopu szwedzkiego;
 - d) najważniejsze bitwy w XVII wieku: pod Kircholmem, Kłuszynem, Chocimiem, Zbarażem, Beresteczkiem, Wiedniem;
 - e) kultura baroku - przykłady architektury i sztuki.
11. Europa w XVII i XVIII wieku.
 - a) monarchia absolutna na przykładzie Francji Ludwika XIV;
 - b) idee oświecenia w nauce, literaturze, architekturze i sztuce;
 - c) reformy oświeceniowe w Prusach, Rosji i Austrii.
12. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku.
 - a) przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;
 - b) pozycja międzynarodowa Rzeczypospolitej w czasach saskich.
13. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.
 - a) przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość;
 - b) wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.
14. Wielka rewolucja we Francji.
 - a) główne przyczyny rewolucji i jej rezultaty;
 - b) Deklaracja praw człowieka i obywatela.
15. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej
 - a) przykłady naprawy państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego;
 - b) obrady Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
 - c) konfederacja targowicka i jej następstwa;
 - d) polskie oświecenie i przykłady sztuki okresu klasycyzmu

16. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku.
 - a) zmiany terytorialne w Rzeczypospolitej w czasie rozbiorów;
 - b) przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
17. Epoka napoleońska
 - a) wojny napoleońskie
 - b) utworzenie Legionów Polskich we Włoszech;
 - c) powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustroj i terytorium;

Literatura:

1. Podręczniki do nauki historii dla szkół podstawowych.
2. Atlas historyczny .Od starożytności do współczesności. Nowa Era [lub inny]
3. Maresz T., Juszczyk K., *Historia w źródłach nie tylko pisanych*, t.1. *Starożytność i Średniowiecze*, Toruń 2004 ; t.2. *Czasy nowożytne*, Toruń 2004